

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูตั้งคึมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเองในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูตั้งคึมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตั้งคึมกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 368 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชุด คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูตั้งคึมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง ซึ่งลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวนรวมทั้งสิ้น 45 ข้อ แบ่งได้ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามตรวจคำตอบ (Check - List) เกี่ยวกับสถานภาพของครูตั้งคึมศึกษา จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูตั้งคึมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 8 ข้อ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน 11 ข้อ ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของครูตั้งคึมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยจำนวน 2 ข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาความสำคัญของวัฒนธรรมไทย และบทบาทของครูตั้งคึมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย จากแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรวิชาตั้งคึมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เอกสาร วารสาร บทความ หนังสือต่าง ๆ จากนั้นได้สร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด เพื่อสอบถามการรับรู้ของครูตั้งคึมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบและคำถามแบบปลายเปิด แล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาให้คำแนะนำแก้ไข เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะไว้แล้ว ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูตั้งคึมศึกษาระดับมัธยมศึกษาซึ่งมิใช่ตัวอย่างประชากร จำนวน 45 คน จาก 15 โรงเรียน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับตัวอย่างประชากร คือ ครูตั้งคึมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 9 กลุ่ม จำนวน 46 โรงเรียน ได้ตัวอย่างประชากรครู จำนวน 368 คน ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืนมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ จำนวน 354 ชุด คิดเป็นร้อยละ 88.50 แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับบทบาทของครูตั้งคมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละและการแจกแจงความถี่
3. วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับอุปสรรคโดยนำข้อมูลมาจัดลำดับความถี่และหาค่าร้อยละนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารoles บทบาทของครูตั้งคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลของการวิจัยพบว่า ครูตั้งคมศึกษาส่วนมากเป็นหญิงมากกว่าชาย มีอายุ 46 ปีขึ้นไป มีวุฒิปริญญาตรี วิชาเอกตั้งคมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนคาบที่ทำการสอน 16-20 คาบ / สัปดาห์ งานพิเศษที่ปฏิบัติ ครูส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาชุมชนที่โรงเรียนจัดตั้งขึ้น ครูส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย และรับรู้ส่วนมากกว่า วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงตามสภาพสิ่งแวดล้อม บุคคลในสังคมอาจยอมรับวัฒนธรรมใหม่ได้โดยเลือกเฉพาะสิ่งที่เหมาะสมนำมาประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย และวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่เหมาะสม ครูส่วนใหญ่รับรู้ในเรื่องการปลูกจิตสำนึกให้มีความรู้ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรมจนเกิดความตระหนัก รักภาคภูมิใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

ตอนที่ 2 การรับรู้ของครูตั้งคมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

2.1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูตั้งคมศึกษารับรู้ว่ามีกำหนดจุดประสงค์ทางด้านเจตคติมากที่สุดตามลำดับ คือ เน้นให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมรัก ภาคภูมิใจ และหวงแหนวัฒนธรรมไทย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้มีวัฒนธรรมไทยที่ดี ตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ส่วนรูปแบบการสอนใช้การสอนโดยตรง วิธีการจัดการเรียนการสอนใช้วิธีการบรรยายมากที่สุด รองลงมาใช้การอภิปราย และวิธีการที่ใช้น้อยที่สุด คือ การได้วาที รหัสวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยที่ครูตั้งคมศึกษาได้จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด ในรายวิชาบังคับแกน คือ รหัสวิชา ศ 306 , ศ 204 , ศ 101 , ศ 102 และในรายวิชาพระพุทธศาสนา ส่วนในรายวิชาเลือกเสรี

รหัศวิชา ศ 023 , ศ 024 , ศ 025 , ศ 011 ได้จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนน้อยที่สุด ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รหัศวิชาที่ได้จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมากที่สุด คือ รายวิชาบังคับแกน และรายวิชาพระพุทธศาสนา รหัศวิชา ศ 401 , ศ 402 , ศ 503 , ศ 605 , ศ 606 และการจัดการเรียนการสอนน้อยในรายวิชาเลือกเสรี รหัศวิชา ศ 031 และรหัศวิชา ศ 0210 ครูสังคัมภีษาได้สอนสอดแทรกการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในรายวิชากิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชุมชุมสังคัมภีษา ชุมชุมพุทธศาสนา ชุมชุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และสอดแทรกในกิจกรรมชุมนุมลูกเสือ – เนตรนารี ชูภาษาชาติ หน้าเสาธง กิจกรรมโฮมรูม และกิจกรรมชุมนุมอื่นๆตามโอกาสอันควร ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูสังคัมภีษาได้ทำสื่อประกอบการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในกรอบประเด็นเนื้อหา วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมากที่สุด และจัดทำในเนื้อหาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์น้อยที่สุด ส่วนประเภทของสื่อของจริง ครูสังคัมภีษาส่วนใหญ่ผลิตขึ้นเพื่อประกอบการเรียนการสอนที่จัดทำมากที่สุด คือ ภาพชุดในเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสื่อที่ครูสังคัมภีษาจัดทำน้อยที่สุด คือ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้สื่อของจริงที่ครูสังคัมภีษาส่วนใหญ่นำมาใช้ในการเรียนการสอนมากที่สุด คือ หัตถกรรมพื้นบ้าน ส่วนสื่อของจริงที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนน้อยที่สุดคือการนำนักเรียนไปศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนัง โบราณสถานโบราณวัตถุภายในวัดและชุมชน และด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรครูสังคัมภีษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่ผู้เรียนมากที่สุดคือ จัดทำป้ายนิเทศ การจัดตั้งชุมนุมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนน้อยที่สุดในด้านการส่งเข้ารับการอบรมด้านงานวัฒนธรรมตามหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ / เอกชน และในด้านการวัดและประเมินผล ครูสังคัมภีษาส่วนใหญ่ใช้การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในห้องเรียนและการปฏิบัติตนในสภาพจริง ตลอดจนวัดความรู้ความเข้าใจโดยใช้แบบทดสอบปรนัย และแบบทดสอบวัดเจตคติน้อยที่สุดในการวัดและประเมินผล

2.2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ครูสังคัมภีษาส่วนใหญ่รับรู้ว่า เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในด้านการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยของชุมชน การสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญาในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และบทบาทที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การเป็นคณะกรรมการ/กรรมการเลือกบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน

2.3 ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยครูสังคัมภีษาส่วนใหญ่รับรู้ว่าเป็นตัวอย่งที่ดีในด้านความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในเรื่องวัฒนธรรมและให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ส่วนแบบอย่างที่ดีครูสังคัมภีษาปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การสะสมศิลปวัตถุที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

ตอนที่ 3 การรับรู้ของครูศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับอุปสรรคในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและหน่วยงานที่มีบทบาทสนับสนุนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

ครูศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีปัญหาสำคัญในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมตะวันตกโดยอิทธิพลของสื่อที่มีบทบาทนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมของสังคม ตลอดจนค่านิยมของเยาวชนไทยที่หลงใหลในวัฒนธรรมตะวันตกส่วนหน่วยงานที่มีบทบาทในการสนับสนุนงานในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย คือ หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย กรมการศาสนา กรมศิลปากร โรงเรียน วัด และศูนย์วัฒนธรรมต่าง ๆ หน่วยงานภาคบุคคล อันได้แก่ สถาบันครอบครัว และหน่วยงานของสื่อมวลชนเป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทของครูศึกษาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้คือ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่า ครูศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีกำหนดจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีค่านิยมรัก และภาคภูมิใจห่วงแหนวัฒนธรรมไทย ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้มีวัฒนธรรมที่ดี ให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ตลอดจนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของวัฒนธรรมไทย ดังนั้นจะเห็นว่าครูศึกษาศาสตร์เข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษา เข้าใจในจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาศึกษาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียน มีทศพิธีย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ทั้งนี้เนื่องมาจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ทำการสอนมานานประมาณ 20 ปีขึ้นไปเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 63.28 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 82.77 และจบในสาขาวิชาเอกศึกษาศาสตร์ร้อยละ 50 ย่อมทำให้มีประสบการณ์และเข้าใจในแนวทางการกำหนดจุดประสงค์ในเนื้อหาวิชาวัฒนธรรมให้เกิดทักษะการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ครบทั้ง 3 ด้าน แต่มุ่งเน้นที่ทักษะด้านจิตพิสัยมากที่สุดถึงร้อยละ 69.21 ที่เป็นเช่นนี้เพราะครูผู้สอนตระหนักในปัญหาทางด้านวัฒนธรรมของชาติที่ว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ที่เป็นเยาวชนของชาติไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทย กับหลงใหลและเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติอย่างไร้สาระและเกินขอบเขต ส่งผลให้เกิดขาดความรู้ความเข้าใจ มีค่านิยม ทศนคติที่ไม่ดีต่อวัฒนธรรมไทย ไม่เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ช่วยกันรักษาและห่วงแหนวัฒนธรรมของชาติของตนให้ดำรงอยู่

ครูสังคมนาจึงตระหนักและห่วงใยในเรื่องนี้ จึงกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยมากที่สุด ด้วยสำนึกในบทบาทหน้าที่ของครูสังคมนาที่มีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติและมุ่งรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ส่วนในด้านรูปแบบการสอน ครูสังคมนาส่วนใหญ่รับรู้ว่าการสอนเนื้อหาวิชาวัฒนธรรมไทยโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 89.83 และสอนสอดแทรกในรายวิชาบังคับเลือก เลือกเสรีและในวิชากิจกรรมเสริมต่างๆตามที่หลักสูตรกำหนด ร้อยละ 71.19 ซึ่งตรงกับกับความหมายของการศึกษาที่ว่า การศึกษา คือ กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม การศึกษา คือ การเรียนรู้ พัฒนาและรักษาวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมให้ดำเนินสืบเนื่องไปด้วยความเจริญรุ่งเรือง ชีวิต คือการศึกษาที่จะเรียนรู้ดำรงคนให้อุ่รอดบนพื้นฐานวัฒนธรรมของชาติของตน ซึ่งการเรียนรู้เรื่องราวทางวัฒนธรรมนั้นสามารถเรียนรู้ได้หลายวิธีหลายรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียนโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียว สามารถที่จะเรียนรู้ได้โดยการสอดแทรกในรายวิชากิจกรรมนอกห้องเรียน สอดแทรกในการทำงาน ในครอบครัว ตามอสังคนาในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 23 ที่ระบุว่า การศึกษา คือ การเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนที่สามารถทำได้ทั้งในระบบ ภายนอกระบบและตามอสังคนา ทั้งโดยการสอนโดยตรงในเนื้อหาบทเรียน หรือในการสอดแทรกทั้งในรายวิชากิจกรรมบังคับและกิจกรรมชุมนุม ตลอดจนนอกห้องเรียน

ส่วนในด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูสังคมนาส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีการใช้วิธีการสอนแบบบรรยายมากที่สุดถึงร้อยละ 76.27 ในการสอนเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รองลงมาคือการใช้วิธีการสอนแบบอภิปราย ร้อยละ 55.08 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากความชำนาญในวิธีสอนและข้อจำกัดในเรื่องเวลาสอนที่กำหนดให้เพียง 50 นาที ข้อจำกัดโดยปกติในเรื่องครูสังคมนาส่วนใหญ่ มีภาระการสอน จำนวนคาบการสอนประมาณ 16 - 20 คาบต่อสัปดาห์ ตลอดจนภาระงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนและภาระงานในครอบครัว ตลอดจนเนื้อหาวิชาวัฒนธรรมในหลักสูตรมีมากขึ้นไป ซึ่งภาระงานดังกล่าวส่งผลให้ครูส่วนใหญ่อาจไม่มีเวลาที่จะเตรียมการสอนในรูปแบบอื่นให้แก่ผู้เรียน ได้ดีกว่าวิธีที่เคยปฏิบัติและมีความชำนาญ ทั้งที่ครูส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเทคนิควิธีสอนในรูปแบบต่างๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจากโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำทุกปี ตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในเรื่องที่ครูใช้วิธีสอนโดยการบรรยายในวิชาสังคณานั้น ในทัศนะของผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการใช้วิธีการสอนแบบบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ย่อมใช้ไม่ได้ผลตามที่กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ในตอนต้น ที่เป็นเรื่องจิตพิสัย การให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยดังนั้นครูสังคมนาจึงควรจัดการเรียนการสอน และใช้กลวิธีการสอนที่หลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน และเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายได้ด้วยตัวของตนเองและสามารถ

นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี จึงทำให้บรรพบุรุษผู้ประสพการณ์ในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยได้

ส่วนวิธีการเรียนการสอนในเรื่องที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ที่ครูสังคมนาใช้ น้อยที่สุด คือ การจัดกิจกรรมได้วาที คิดเป็นร้อยละ 7.34 ที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกฝนทักษะให้กล้าแสดงออก ไม่ได้รับการฝึกฝนให้รักการอ่าน การค้นคว้าที่จริงจังอย่างเพียงพอ จึงทำให้ขาดข้อมูลในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ไม่กล้าแสดงออกในการได้วาทีที่จะต้องใช้ทั้งความรู้และเทคนิคที่ได้รับการฝึกฝนและเตรียมการจากครูผู้สอนเป็นอย่างดี

ในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยตรงในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ครูสังคมนาส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีจัดการเรียนการสอนโดยตรงในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ในรายวิชาบังคับแกนทุกรายวิชา เช่น ส 101, ส 102 , ส 204 และ ส 306 ในรายวิชาบังคับเลือกและในรายวิชาพระพุทธศาสนา มีจำนวนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าเป็นวิชาบังคับตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนวิชาเลือกเสรีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ครูผู้สอนมีการจัดสอนโดยตรงในรายวิชาเลือกเสรีเหล่านั้นน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากในรายวิชาเลือกเสรี ส 023 ส 024 ส 025 ส 011 ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยที่ผู้เรียนเคยศึกษามาแล้วแต่เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาวัฒนธรรมไทยที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ ในปัจจุบันทางกรมวิชาการตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงมีคำสั่งที่ วก 1084 / 2542 และ วก 1085 / 2542 ให้โรงเรียนเพิ่มรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติในรายวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี โดยจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 เป็นต้นไป

ในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยตรงในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูสังคมนาส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีจัดการเรียนการสอนโดยตรงในเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในรายวิชาบังคับแกน ส 401 คิดเป็นร้อยละ 15.25 รายวิชา ส 605 คิดเป็นร้อยละ 11.30 และในรายวิชาเลือกเสรีทุกรหัสวิชา เช่น ส 0210 ส 0212 ส 0213 ส 051 ครูผู้สอนรับรู้ว่ามีจัดการเรียนการสอนน้อยในแต่ละรายการ เนื่องมาจากมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในบางเรื่องซ้ำกับวิชาบังคับแกน ซึ่งครูผู้สอนส่วนใหญ่จึงเลือกเปิดเสรีในรายวิชาอื่นๆ ยกเว้นในรายวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนรับรู้ว่าจะจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนทุกภาคปีการศึกษา เพราะ เป็นวิชาบังคับเลือกที่กำหนดให้ผู้ที่มีนับถือศาสนาพุทธต้องเรียน ดังนั้นด้วยความสำคัญของวิชาที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ทางกรมวิชาการจึงมีคำสั่งที่ วก 1084 / 2542 และ วก 1085 / 2542 ให้เพิ่มรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย และวัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้เรียนได้เรียนในรายวิชาบังคับเลือก รายวิชาเลือกเสรี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 เป็นต้นไป เหมือนคำสั่งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ในด้านจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการสอดแทรก เรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พบว่าครูตั้งคณาศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการสอดแทรก เรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยใน กิจกรรมชุมนุมตั้งคณาศึกษามากที่สุด ถึงร้อยละ 8.19 ชุมชนพุทธศาสนา ร้อยละ 3.37 ชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ร้อยละ 3.39 ซึ่งการที่ครูตั้งคณาศึกษารับรู้ว่าได้สอดแทรกในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ในกิจกรรม ทั้ง 3 ชุมชน ดังกล่าวนั้น เนื่องจากสามารถใช้เวลาเรียนในคาบกิจกรรมดังกล่าว ฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงได้ เพื่อสร้างความตระหนักในค่านิยมรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติได้ และจากข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครูตั้งคณาศึกษา พบว่าครูตั้งคณาศึกษาส่วนใหญ่ ปฏิบัติหน้าที่พิเศษเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมต่างๆจำนวน 264 คนคิดเป็นร้อยละ 74.58 ย่อมแสดงให้เห็นว่า ครูตั้งคณาศึกษาสามารถที่จะนำเนื้อหาในรายวิชาบังคับแก่นักเรียนเลือก เด็กเสรีที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยที่หลักสูตรกำหนดเนื้อหาไว้มากนั้นนำไปสอดแทรกและฝึกปฏิบัติกิจกรรมให้ครบตามหลักสูตรได้ในกิจกรรมชุมนุมต่างๆดังกล่าวข้างต้น

ในด้านการจัดนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย มาจัดทำเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน พบว่า ครูตั้งคณาศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ว่าการนำเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมาจัดทำเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนมากที่สุดถึงร้อยละ 53.67 นำเนื้อหาเกี่ยวกับโบราณสถานและ โบราณวัตถุมาจัดทำเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนรองลงมาถึงร้อยละ 51.13 ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลวรรณ มีสุวรรณ (2540 : 183 – 188) ที่พบว่า ครูตั้งคณาศึกษา สอนในเรื่องวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีมากที่สุดและวิธีสอนส่วนใหญ่ที่ใช้ คือ การอภิปรายและวิเคราะห์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ครูตั้งคณาศึกษาส่วนใหญ่ทราบว่า ในหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้เรียนมากที่สุด เพราะในเรื่องวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้ง 2 เนื้อหานี้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคย มีประสบการณ์ตรงในการพบเห็นหรือฝึกปฏิบัติจริงได้เรียนรู้ตามวิถีชีวิตจริงและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นสิ่งที่ผู้เรียนชื่นชอบที่จะเรียนเพราะเป็นเรื่องของวิถีชีวิตผู้คนที่จริง

ในด้านการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอน เรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูตั้งคณาศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ว่าได้มีการจัดทำภาพชุดประกอบการเรียนการสอนมากที่สุดถึงร้อยละ 11.19 การที่ครูตั้งคณาศึกษาส่วนใหญ่จัดทำภาพชุดประกอบการเรียนการสอนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ วัลยา โกสุม (2533 : ๑) พบว่า ในด้านการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนเรื่องวัฒนธรรมไทยครูใช้บัตรคำ และภาพชุดมากที่สุดอาจเนื่องมาจาก เป็นสื่อประกอบการสอนที่มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ง่าย ชับซ้อน ไม่ค่อยสิ้นเปลืองเวลาและเงินในการจัดทำ ตลอดจนภาพเรื่องราวที่จะนำมาจัดภาพสามารถหาได้ง่ายจากสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ และ ครูตั้งคณาศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ว่าการจัดทำสื่อประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) น้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากครูขาดทักษะความรู้ความสามารถในการ

ให้และจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ด้วยสาเหตุหลายประการ ดังที่กฤษณาวรรณ กิตติผดุง (2540:66) ที่กล่าวไว้ว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพียงความรู้เบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 76.82 และมีทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนเช่น ทักษะการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ด้วยตนเองน้อย จึงทำให้ครูสังคมศึกษามีความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยน้อยดังผลของงานวิจัย

ในด้านการจัดนำสื่อของจริงเพื่อใช้ในการเรียนการสอน เรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ ระบุว่า มีการนำสื่อของจริงประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านมาใช้ประกอบการเรียนการสอนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 ทั้งนี้เพราะจากผลงานวิจัยในเรื่องนี้ พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ในเรื่องการนำเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมาจัดทำเป็นสื่อประเภทภาพชุดประกอบการเรียนการสอนมากที่สุด ดังนั้นในการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีไทย นอกจากจะใช้ภาพชุดการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยประกอบการเรียนการสอนแล้วนั้นครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่นำสื่อของจริงประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวันมาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เห็นของจริง และมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้นคือยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อัจฉรา ทองหลาย (2530 : 113) วิจิต ถือพิช (2531:บทคัดย่อ) และวิไลวรรณ มีสุวรรณค์ (2540 : 28) ที่พบว่า ครูสังคมศึกษานำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาประกอบการเรียนการสอนมากที่สุดในเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน ส่วนด้านประเภทสื่อของจริงที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนที่ใช้น้อยที่สุด คือภาพจิตรกรรมฝาผนังโบราณสถาน โบราณวัตถุภายในวัดและชุมชน คิดเป็นร้อยละ 7.91 ทั้งนี้เนื่องมาจากกระเป๋ยในการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ มีระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยาก ถิ่นเปลืองทั้งเวลาและเงิน ตลอดจนขาดการสนับสนุนจากเพื่อนครูและผู้บริหาร จึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับประสบการณ์ตรง จากสื่อของจริงประเภทจิตรกรรมฝาผนัง โบราณสถาน โบราณวัตถุ สภาพแวดล้อมของวัดและชุมชน ซึ่งสื่อเหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมไทย ดังรายงานการวิจัยของ จิรวัดน์ พิระตันต์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ระบุว่าวัฒนธรรมของชาวไทยที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อสาระ ซาบซึ้งในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยในแขนงต่างๆได้ ดังนั้นในการสอนสังคมศึกษา ครูผู้สอนจึงควรต้องมีการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสื่อของจริงตามเนื้อหาบทเรียนที่เรียนนั้นๆ เพราะสื่อเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ โดยเฉพาะ เรื่องที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของไทยเพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความเข้าใจและรู้ลึกซาบซึ้ง และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ไม่ยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่มีคุณค่ากับชีวิต และพร้อมที่จะหันกลับมาช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ประพฤติปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทยอย่างกว้างขวางขึ้นได้

ในด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ครูตั้งคัมศึกษาส่วนใหญ่ใช้การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในห้องเรียนโดยการปฏิบัติจริงและการทดสอบความรู้ด้วยข้อทดสอบปรนัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลยา โกศุม (2529:บทคัดย่อ) ระบุว่า การวัดผลกิจกรรมของครูใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติจริงของผู้เรียนมากที่สุด คือ การสังเกต การปฏิบัติจริงและการตรวจดูผลงาน แสดงให้เห็นว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม ครูอาจเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริงและใช้วิธีการสังเกตเป็นการวัดผล นับว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมประการหนึ่งของการถ่ายทอดวัฒนธรรมเพราะการได้ลงมือปฏิบัติทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ รู้จักสังเกต เปรียบเทียบ และนำเรื่องวัฒนธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 26 ที่ระบุว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปกับในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูตั้งคัมศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ว่าการจัดป้ายนิเทศมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลยา โกศุม (2529:จ) และ มาลินี สวสดำข้าว (2538:22) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ครูส่วนใหญ่จัดป้ายนิเทศ จัดนิทรรศการมากที่สุด ในส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ ที่ครูจัดเสริมให้แก่ผู้เรียนน้อยคือ การจัดทำเอกสาร หนังสืออ่านประกอบการเรียน การจัดทำวารสารเผยแพร่งานทางด้านวัฒนธรรม การจัดแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ การจัดแข่งขันประกวดกิจกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2532 : 76) ได้ศึกษาและพบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ตามหลักสูตรได้ครบถ้วนเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้การสนับสนุน ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูและนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือจึงทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ได้ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพเป็นต้น

การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนพบว่า ครูตั้งคัมศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีมากที่สุด รองลงมาคือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจากครูตั้งคัมศึกษามีบทบาทในการเป็นสมาชิกหนึ่งของชุมชน มีบทบาทเป็นผู้นำของชุมชนทางด้านการศึกษาและเป็นผู้มีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นของคน ดังนั้นครูจึงต้องกระทำคนให้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมกับชุมชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสุทธิพร บุญส่ง (2533:บทคัดย่อ) ที่ว่าบทบาทของครูตั้งคัมศึกษาในการพัฒนาชุมชนทางด้านวัฒนธรรมมีการปฏิบัติในระดับมาก คือ การจัดกิจกรรมที่จะช่วยปลูกฝังอบรมให้นักเรียนและประชาชนในชุมชนเกิดการตระหนักรู้ เห็นคุณค่าและมีความสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน และที่ปฏิบัติรองลงมาคือ

ร่วมมือกับสถาบันทางศาสนาในชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้หลักธรรมทางศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามแก่นักศึกษาและประชาชน ส่วนบทบาทของครูสังคัมศึกษาในการทำกิจกรรมกับชุมชนน้อยและน้อยที่สุดคือ การศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ส่วนงานวิจัยที่ค้นพบในเรื่องนี้พบว่า ครูสังคัมศึกษาเข้าไปมีบทบาทน้อยที่สุดในเรื่องการเป็นกรรมการคัดเลือกบุคคลดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนและการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยคิดว่าอาจเนื่องมาจากขาดความร่วมมือกันอย่างจริงจังระหว่างบุคลากรในชุมชนที่ประสบภาวะทางเศรษฐกิจบีบรัดตัว ข้อจำกัดในเรื่องเวลา และคุณธรรมส่วนบุคคลในเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวม รวมทั้งอาจขาดการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน และสอดคล้องกับ พิสมัย ภูริคัมภีร์ (2538 : 116) กล่าวไว้เกี่ยวกับด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน พบว่า ครูปฏิบัติมากในเรื่องเกี่ยวกับการฟื้นฟูประเพณีต่างๆ การเข้าร่วมพัฒนาภาคแห่งบริเวณโบราณสถานโบราณวัตถุ การจัดพิธีถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นประจำทุกปี การจัดให้มีวัฒนธรรมสัญจร ซึ่งการที่ครูและนักเรียนร่วมกันพัฒนาชุมชนในเรื่องต่างๆเหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและเป็นการร่วมมือกันกับชุมชนในการอนุรักษ์วิถีการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยที่ดีงามร่วมกันให้ดำรงคงอยู่ และเพื่อเป็นการปฏิบัติตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 27 ที่ระบุว่า การศึกษาคือต้องมีหลักสูตรแกนกลางที่แสดงถึงความเป็นไทย เป็นพลเมืองดีของชาติ ต้องเป็นการเรียนรู้สภาพปัญหาในชุมชนและสังคัมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นจึงพบว่าในปัจจุบันโรงเรียนได้กำหนดให้ครูสังคัมศึกษามีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น เช่น เป็นคณะกรรมการชุมชนที่มุ่งเน้นส่งเสริม ร่วมมือกับชุมชนในด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า ครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่รับรู้การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยรับผิดชอบในด้านการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ว่ามี ความเข้าใจ ตระหนักในวัฒนธรรมและให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับการเป็นผู้มีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ซึ่งการที่ครูสังคัมศึกษาปฏิบัติตนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนับว่าได้ทำการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้และเลียนแบบได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เพราะการที่ครูปฏิบัติตนเป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมไทยที่ดีงามในด้านการมีพฤติกรรมทางด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ให้การศึกษาอบรม จึงน่า เป็นที่ปรึกษาให้ปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมไทยแก่ผู้เรียนนั้น จะส่งผลให้ผู้เรียน เกิดความศรัทธา ขอมรับ ชื่นชม เลียนแบบพฤติกรรมที่ดีงามของครูไปปฏิบัติ ซึ่งในทางกลับกัน การที่ครูสอนอย่างแต่ปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง ข่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังที่พระราชวรานุณี (2526 : 110) กล่าวไว้ว่า “ การสอนสิ่งใดก็ตามผู้สอนจะต้องทำได้ด้วยการสอนจึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อสอนเขาแต่ตัวทำอีกอย่าง ผู้ถูก

ตอนย่อมเกิดความต๊บน ” ดังนั้นครูตั้งคัมศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำตั้งคัมโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความศรัทธา ความตระหนักและเลิชนแบบพฤติกรรมที่ดีของครู นำไปปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้แบบอย่างพฤติกรรมที่ดีงามทางวัฒนธรรมที่ครูตั้งคัมศึกษารับรู้ว่าควรประพฤติปฏิบัติรองลงมา คือ การเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ย่อมทำให้ตั้งคัมสงบสุข และทำให้ตั้งคัมได้ผู้นำทางตั้งคัมที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้มีวัฒนธรรมไทยที่คนในชุมชนและผู้เรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดีและนำไปปฏิบัติตามเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในวิถีการดำเนินชีวิตของคนในตั้งคัม นอกจากนี้ ครูตั้งคัมศึกษาส่วนใหญ่รับรู้ว่า แบบอย่างทางวัฒนธรรมที่ดีที่ปฏิบัติได้น้อย คือ การสะสมศิลป วัตถุที่แสดงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากภาระงานในหน้าที่และภาระงานในบทบาทของสมาชิกในครอบครัวมีมากจนทำให้เวลาว่างที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสะสมศิลปต่างๆทางวัฒนธรรมที่ตนสนใจกระทำได้ยาก อีกทั้งอุปนิสัยของคนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งเหล่านั้นในด้านที่แสดงออกถึงความเป็นมาของชาติ ความรักภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนความสนใจในงานทางด้านวัฒนธรรมของชาตินั้น เป็นความสนใจเฉพาะกลุ่มบุคคลเช่น นักวิชาการ นักโบราณคดี ชาวบ้านพ่อค้าวัตถุโบราณ พระสงฆ์ จึงทำให้การสะสมศิลปวัตถุทุกแขนงของชาติที่บ่งบอกถึงความเป็นมาทางวัฒนธรรมของชาติอยู่ในขอบเขตจำกัด ดังที่วีระ บำรุงรักษ์ (2525 : 25) กล่าวไว้ว่า การที่คนส่วนใหญ่และผู้นำของชาติมองไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม การดำเนินงานทางวัฒนธรรมจึงเป็นงานของคนกลุ่มน้อยที่ไม่มี อำนาจและทุนทรัพย์ และอาจเป็นชาวบ้านที่มีความรักและความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรมแต่ละเรื่องที่พยายามรักษาค่างานวัฒนธรรมอันเป็นที่รักของเขาไว้ ดังนั้นงานปริวรรต งานพัฒนา งานสะสม ตลอดจนงานส่งเสริมวัฒนธรรม จึงดำเนินไปได้อย่างยากลำบาก

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการศึกษอบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ตลอดจนจัดแหล่งค้นคว้าเรื่องวัฒนธรรมโดยการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมขึ้น ในโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียน การสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้มีประสิทธิภาพและน่าสนใจยิ่งขึ้น
2. ส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งวิชาการและวิทยากรในชุมชนเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น เช่น การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากร ร่วมกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในการ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

1. ควรศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เข้าร่วมการอบรมและสนใจงานวิจัยทางด้านวัฒนธรรม เพื่อจะได้นำมา พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ได้ผลดียิ่งขึ้น.
2. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวัฒนธรรมไทยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ทั้งในภาคทฤษฎี ภาคนปฏิบัติ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆทั้งภายในโรงเรียน และ ชุมชนการวัดและประเมินผลในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยควรวัดการปฏิบัติตนตามสภาพจริง ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษา และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชา วัฒนธรรมไทย โดยวิธีการทำโครงการ การทัศนศึกษา การวิเคราะห์จากเนื้อหาจากภาพจิตรกรรม ฝาผนัง งานศิลปะบนสิ่งทอ งานหัตถกรรมพื้นบ้าน วรรณคดี และเพลงลูกทุ่ง
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของครูผู้สอนในเขตกรุงเทพมหานครกับเขตการ ศึกษาอื่น ๆ ในต่างจังหวัดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย
3. ควรศึกษาวิจัยบทบาทในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของบุคคลในสาขา อาริย์อื่น ๆ เช่นบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย บทบาทของผู้ บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย บทบาทของครอบครัวในการ อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. ควรศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทางวัฒนธรรมไทยตามการรับรู้ของตนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย